

รูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Development Model of Multicultural Rescue-Resuscitation's Volunteer Operations by
Using a Participatory Process in the Southern Border Provinces

พันเอกวรพล สิทธิจิตต์

Vorrapon Sittijit

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social Development Program Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Moovrp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการปฏิบัติการอาสาสมัคร กู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติการ อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 42 รูป/คน พร้อมกับการนำเสนอและยืนยันรูปแบบด้วยการจัดการประชุมกลุ่ม จากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสรุปเป็นประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการการปฏิบัติการกู้ชีพ-กู้ภัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพฤติกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) ระดับองค์กรสาธารณกุศล และ ระดับหน่วยงานของรัฐ โดยระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) มี 4 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับตัว และความคาดหวัง ระดับองค์กรสาธารณกุศลมี 3 ประการ คือ โครงสร้างการทำงาน การสนับสนุน และเสริมแรง และการสร้างเครือข่าย และระดับหน่วยงานภาครัฐ มี 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดนโยบาย การสนับสนุน ส่งเสริม การสร้างเครือข่าย

2. กระบวนการในการพัฒนาการปฏิบัติการ มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น/เตรียมความพร้อม ขั้นการปฏิบัติการ ขั้นพัฒนา

3. โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ คน เครื่องมือ องค์ความรู้ และเครือข่าย ขั้นการปฏิบัติ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ส่วน คือ ระบบการทำงาน การบูรณาการ การประเมินผล การรับประโยชน์ ระบบความปลอดภัย ความเชื่อ และขั้นการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย และภาคประชาชน

คำสำคัญ : อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย, การปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

This research article Have a purpose: 1) to study the conditions of the management of the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society by using participatory process in the southern border provinces, 2) to study the development the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society by using participatory process in the southern border provinces, and 3) to present a model for the development of the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society by using participatory process in the southern border provinces. This is a qualitative research by using in-depth interview with 42 persons, while presenting and confirming the format by organizing a focus group meeting from 11 academics and experts, data analysis by interpretation and making conclusion by items as stated in the research objectives. The findings of this study are concluded as follows:

1. It was found that the management conditions of the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society in the southern border provinces consisted of three levels of behavior related to the operations, namely, the individual level (volunteer rescuers), the public charitable organization level, and the government sector level. The individual level (volunteer rescuers) comprised 4 components: perception, learning, adjustment, and expectations. At the charitable organization level, there were three aspects: work structure, support and reinforcement, and networking. At the government level, there are 3 components: policy formulation, support, and network building.

2. For analysis of the development of the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society rescue by using participatory process in the southern border provinces, it was found that the process of development of the operations consisted of three steps which are the initial stage / preparation stage, the operations practice stage, and the development stage.

3. The model for the development of the volunteer rescuers operations practice in a multicultural society by using participatory process in the southern border provinces revealed that there were three stages of the practice, namely, the Preparation, consisting of 4 main parts: people, tools, knowledge and network; Procedure, consisting of 6 important parts: work system, integration, evaluation, benefit, security system, and beliefs; and Networking, consisting of four important parts: the government, the non-profit organizations, the volunteer rescuers, and the people sector.

Keywords: Rescue-Resuscitation's Volunteer, Rescue-Resuscitation's Volunteer Operations, A Participatory Process

บทนำ

งานอาสาสมัคร (Volunteer right) ถือเป็นการสะท้อนถึงระดับของการพัฒนาประเทศ และระดับของการเป็นอาสาสมัครในด้านต่างๆ อาทิ ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง อำนาจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ทำให้การพัฒนาก้าวหน้าขึ้น ทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมโดยรวมช่วยลดความยากจน มีการช่วยเหลือเร่งด่วนและการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่ดีขึ้น สร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) พัฒนา ความเป็นพลเมือง เป็นตัวเชื่อมชุมชนกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น เป็นต้น ดังเช่น กรณีผลกระทบด้านบวกของงานอาสาสมัครในกรณีภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีความขัดแย้งที่เกิดความรุนแรง ทางสงคราม หรือการก่อวินาศกรรม หรือกรณีปัญหาการถูกทำให้เป็นคนชายขอบ เช่น ผู้ย้ายถิ่น ผู้หญิง เด็ก และกรณีการทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น (โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านงานอาสาสมัครเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน. 2561: 2) สำหรับการปฏิบัติการของอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย จะทำงานร่วมกันกับหลายภาคส่วนในลักษณะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมในสังคมของอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยจะทำงานตามศักยภาพขององค์กรหรือตนเองที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ คน ยานพาหนะ เครื่องมืออุปกรณ์และเวลา พื้นที่การทำงานจะอยู่ในจังหวัดที่องค์กรหรือภูมิภาคเนาของ ตนเองทั้งทางบกและทางน้ำและจะทำงานตลอด 24 ชั่วโมง อาสาสมัคร กู้ชีพ-กู้ภัยจึงถือเป็นภาคเอกชนที่มี จิตอาสาที่มีศักยภาพสูงและมีต้นทุนด้านความคิดความสามารถ คือ คน ซึ่งมาจากหลายประเภททั้งคนภาครัฐ ภาคเอกชน แม้แต่ชาวต่างชาติ จึงมีความหลากหลายทั้งทางอาชีพหน้าที่การงาน เพศ และอายุ ที่เป็นการระดม ความรู้ความสามารถพิเศษ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ของตนเอง ผสมผสานแลกเปลี่ยนกับการร่วมมือกับองค์กรและจากการทำงานร่วมกันภายใต้ความหลากหลายของสาธารณภัย จนเกิดพัฒนาเป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่อยู่ตลอดเวลา ด้านจิตใจในการที่มีจิตอาสาอุทิศตน เพื่อช่วยเหลือสังคม ด้านทรัพยากรและเวลาที่อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยได้เสียสละทรัพย์สินส่วนตัว เช่น ยานพาหนะ เครื่องสื่อสาร เครื่องมืออุปกรณ์และเวลา ให้การทำงานกับสังคม การทำงานของอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย จึงเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ท้องถิ่นทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และต้องใช้คน และทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจึงเป็นการพัฒนา อย่างยั่งยืน

จังหวัดแดนภาคใต้ในขณะนี้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ภัยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มี 2 ประเภท คือ ภัยจากธรรมชาติ และภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยสภาพของสังคมเป็นแบบสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างสังคมคนไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยมีชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการอยู่ร่วมสังคมกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบ ที่เกิดจากการกระทำของกลุ่มผู้ไม่หวังดี ที่ต้องการให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งจากเหตุการณ์ความไม่สงบนี้ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก สะท้อนจาก ข้อมูลการรายงานสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้ ได้ระบุว่าสถิติสะสม นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 – 2561 จนถึงไตรมาสที่กล่าวถึงมีจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 2,029 เหตุการณ์ มีจำนวน ผู้บาดเจ็บล้มตาย 20,331 ราย ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 6,871 ราย และบาดเจ็บ 13,460 ราย (ศูนย์เฝ้าระวัง สถานการณ์ภาคใต้ (Deep south). 2561: 2) จากสถิติดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการลอบวางระเบิดที่มีอนุภาพ ในการทำลายที่รุนแรง และสามารถกระทำได้หลายจุด ซึ่งการระดมความช่วยเหลือลำพังเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง คงไม่เพียงพอ และยากต่อการลดความสูญเสียลงได้ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็ตกเป็นเป้าของกลุ่มผู้มีความเห็นต่าง จึงเห็นได้ว่า บทบาทของอาสาสมัครในพื้นที่จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการทำงาน ในช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลุ่มอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยขององค์กรสาธารณกุศลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการในการจัดการการปฏิบัติการด้านการกู้ชีพ -กู้ภัยแบบพหุวัฒนธรรม ในจังหวัด

ชายแดนภาคใดอย่างใดบ้าง และมีกระบวนการในการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างกันอย่างไร ใช้รูปแบบในการปฏิบัติการอย่างไรบ้าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาทางด้าน อาสาสมัคร กู้ชีพ-กู้ภัยในองค์กรสาธารณกุศล ในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรมใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรมโดย ใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการดำเนินการวิจัย แหล่งข้อมูล เป็นการข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นตัวแทนจาก อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย ผู้แทนองค์กรสาธารณกุศล ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้แทนภาคประชาชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส จำนวน 42 ราย/รูป และประชุมกลุ่ม กับ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ จำนวน 11 ราย/รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และจากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

สภาพการจัดการการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ พบว่า สภาพของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะพิเศษ 3 ประการ คือ สถานการณ์ ความรุนแรงจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และการเข้าถึงพื้นที่ของ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเดือดร้อนจากเหตุการณ์ ความไม่ สงบหรืออุบัติเหตุต่างๆ สำหรับสภาพการจัดการการปฏิบัติการกู้ชีพ-กู้ภัยในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ มี พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) ระดับ องค์กรสา ธารณกุศล และระดับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแต่ละระดับ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังนี้ ระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการอยู่ 4 ประการ คือ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับตัว และความคาดหวัง ระดับองค์กรสาธารณกุศลมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ โครงสร้าง การทำงาน การสนับสนุนและเสริมแรง และการสร้างเครือข่าย และระดับหน่วยงานภาครัฐ มีองค์ประกอบที่ สำคัญ 3 ประการ คือ การกำหนดนโยบาย การสนับสนุนส่งเสริม การสร้างเครือข่าย

การวิเคราะห์การพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ -กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า กระบวนการในการพัฒนาการปฏิบัติการมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น/เตรียมความพร้อม ขั้นการปฏิบัติการขั้นพัฒนา

รูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย แบบสังคมพหุวัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ คน เครื่องมือ องค์ความรู้ และเครือข่าย ขั้นการปฏิบัติ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ส่วน คือ ระบบการทำงาน การบูรณาการ การประเมินผล การรับผลประโยชน์ ระบบความปลอดภัย ความเชื่อ และขั้นการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย และภาคประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการจัดการการปฏิบัติการอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ พบว่า สภาพของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะพิเศษ 3 ประการ คือ สถานการณ์ความรุนแรง จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและการเข้าถึงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเดือดร้อนจากเหตุการณ์ความไม่สงบหรือ อุบัติภัยต่างๆ สำหรับสภาพการจัดการการปฏิบัติการกู้ชีพ-กู้ภัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพฤติกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) ระดับองค์กรสาธารณกุศล และ ระดับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งแต่ละระดับ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังนี้

1) ระดับบุคคล (อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย) มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการ อยู่ 4 ประการ คือ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับตัว และความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย มีชาติ (2548: 9 – 15) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล เกิดจากมูลเหตุที่สำคัญสองประการคือ มูลเหตุภายในตัวบุคคล และมูลเหตุภายนอกหรือสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า $B = f(P, E)$ โดย พฤติกรรม (Behavior – B) ที่บุคคลแสดงออกเป็นผลมาจากตัวบุคคลเอง (Person – P) และสภาพแวดล้อม (Environment – E) หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีผลต่อพฤติกรรมบุคคลมากน้อยต่างกันไปซึ่งพฤติกรรม บุคคล มีผลมาจากการถูกกระตุ้นจากสภาพแวดล้อมและระบบคิดของบุคคลนั้น (ระบบคิด การรับรู้ ความต้องการ ฯลฯ) มีผลมากกว่าสภาพภายนอก อย่างไรก็ตาม มูลเหตุด้านบุคคลนั้นว่ามีบทบาทสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรมาก ในส่วนของการอยู่ร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานันท์ กาญจนพันธ์ (2551 : 264 - 265) ได้อธิบายถึงการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนต่างศาสนาว่าการที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ปรับตัวเข้าหากัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกันไม่มีการเบียดเบียนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต. 2540 : 143) ได้กล่าวว่า หลักแห่งศาสนาพุทธให้ความสำคัญในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยอาศัยหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เป็นวิธีผูกใจคน สังคหวัตถุ เป็นเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี รวมถึงหลักพรหมวิหาร 4 คือ การที่อาสาสมัคร มีลักษณะทางจิตใจ 4 ประการ คือ ด้านเมตตา (ความรัก) หมายเอา ความปรารถนาดี มีไมตรีต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข ด้านกรุณา (ความสงสาร) หมายเอา ความอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้อง ขณะที่หลักศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญ กับเรื่องความเป็นจิตอาสาช่วยเหลือสังคมไว้ในลักษณะเดียวกันตามที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัสลัน มาหะมะ (2562: 2) ได้นำเสนอดังนี้ อิสลามให้ความสำคัญกับงานสาธารณกุศลเป็นอย่างยิ่งงานสาธารณกุศลในที่นี้หมายถึงการที่มนุษย์พยายามสร้างคุณประโยชน์แก่คนอื่น ไม่ว่าจะเป็นคุณประโยชน์เชิงรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เว้นแต่เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา ชาติปัญญาชัย (2545: 3) กล่าวว่า อาสาสมัครกู้ภัยจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางการแพทย์ไม่มากนักน้อย

เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอาสาสมัครกัญญ์ที่สนใจจะต้องชวนหาความรู้จากที่ต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง อาสาสมัครกัญญ์ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพมาศ อึ้งพร (2539: 13-15) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่ 2 ส่วนคือ ความต้องการทางกายและขั้นสุดท้าย คือ ความต้องการตระหนักในความสามารถที่แท้จริงของตนเองและบรรลุถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงจนก่อเป็นความคาดหวัง โดยเริ่มจากการรับรู้ความเป็นจริงอย่างแท้จริง มีความสามารถในการยอมรับตนเองและยอมรับผู้อื่น สามารถพิจารณาและเข้าใจลักษณะธรรมชาติของแต่ละบุคคลว่ามีความแตกต่างกัน สามารถในการแก้ปัญหา และควบคุมตนเองได้ดี และสุดท้ายคือ การได้รับการยอมรับจากสังคมในศักยภาพที่ตนเองมี

2) ระดับองค์กรสาธารณกุศล พบว่า องค์กรสาธารณกุศลเป็นองค์กรที่ต้องบริหารจัดการ และรับผิดชอบต่อการปฏิบัติการของอาสาสมัครกัญญ์-กัญญ์ ที่สังกัดอยู่ ซึ่งการจัดการจะมีองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการอยู่ 3 ประการ คือ โครงสร้างการทำงาน การสนับสนุนและเสริมแรง และการสร้างเครือข่าย

3) ระดับหน่วยงานภาครัฐ พบว่า การจัดการที่เกิดจากการปฏิบัติอาสาสมัครกัญญ์-กัญญ์แบบสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นในลักษณะของสนับสนุนส่งเสริมตามขอบเขตอำนาจที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน โดยมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ กำหนดนโยบาย การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเครือข่าย จากการศึกษา พฤติกรรมขององค์กรสาธารณกุศล และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของพฤติกรรมองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติการของ อาสาสมัครกัญญ์-กัญญ์แบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย มีชาติ (2548: 9 – 15) กล่าวว่า พฤติกรรมขององค์กรส่งผลกระทบต่อกระบวนการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและคนในองค์กร โดยพฤติกรรมองค์กร มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้างขององค์กร นโยบายขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร การติดต่อสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ และเครือข่าย ซึ่งโครงสร้างองค์กรเป็นตัวกำหนดรูปแบบการแสดงออก และความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในองค์กร อย่างไรก็ตามแม้จะแยกระดับของพฤติกรรมออกจากกันโดยวิเคราะห์ตั้งแต่พฤติกรรมบุคคล จนถึงพฤติกรรมองค์กร แต่ในทางปฏิบัติแล้วพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ต่อกันไม่สามารถแยกจากกันได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชาย รัตนดิถก ญ ภูเก็ต (2543: 2 - 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายต่างๆ นั้น หมายถึง การที่ประชาชน สามารถสร้างและขยายบทบาท และอำนาจของตนเองจากการเป็นผู้ถูกกระทำ (Object) มาเป็นผู้กระทำ (Subject) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญตั้งแต่ประชาชนต่อหน่วยงานราชการและต่อสังคมโดยรวมทั้งนี้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมระหว่างกลุ่มคนต่างๆ เพราะการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาทางความคิด มีการรับรู้ที่กว้างไกลยิ่งขึ้น และเกิดความเข้าใจที่ตรงระหว่างกลุ่ม กระบวนการที่ให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิดความรู้สึกและความคาดหวังได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายสมบูรณ์ ครบถ้วน ตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ทำให้เกิดการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินงานไปอย่างรอบรู้รอบคอบ และรอบด้านยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยากร หวังมหาพร (2556: 15 - 26) พบว่า อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่สมัครใจทำงาน เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนอาสาสมัครก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคม เนื่องจากกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน

การวิเคราะห์การพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกัญญ์-กัญญ์แบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า กระบวนการในการพัฒนาการปฏิบัติการจะ

ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น/เตรียมความพร้อม ขั้นการปฏิบัติการขั้นพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2554: 3 - 8) ได้กล่าวถึง การพัฒนาว่าสืบเนื่องจากสภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์ สังคม หมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อบกพร่องที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” และ “ผู้ตาม” คือ โดยคนในกลุ่ม รวมทั้งมี “การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” หรือ “การจัดระเบียบภายในกลุ่ม” ซึ่งอาจ เรียกว่า การบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุขและในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา ขาดิปัญญาชัย (2545: 3) กล่าวว่า อาสาสมัครกุ๊กยจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางการแพทย์ไม่มากนักน้อย เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทางด้านการกุ๊กยนั้นไม่ใช่ความรู้วิธีแล้วจะทำให้ทันที่ ทุกอย่างต้องอาศัยการฝึกฝนจน ชำนาญ ดังนั้นอาสาสมัครกุ๊กยที่สนใจในการกุ๊กยจึงจำเป็นที่จะต้องขวนขวายหาความรู้จากที่ต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ได้ อย่างถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรักษันรินทร์ แก้วมีศรี และคณะ (2560: บทคัดย่อ) พบว่า รูปแบบการจัดบริการแพทย์ฉุกเฉินให้กับประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ โดยมีเทศบาลตำบล เป็นผู้จัดบริการการแพทย์ฉุกเฉินอย่างเป็นรูปธรรมในห้วงเวลาศึกษา ทุกขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบเกิด ผลดีต่อชุมชนคือ เกิดการเรียนรู้การพัฒนาการแพทย์ฉุกเฉินของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาและประเมินผล ทั้งเรียนรู้สภาพปัญหาและร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดการ เรียนรู้ที่จะกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินจากการพัฒนารูปแบบการจัดบริการการแพทย์แบบบูรณาการ เชิงพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยง ทำให้ได้รูปแบบที่เป็นปัจจัย เงื่อนไขสำคัญที่ต้องมีการพัฒนา 6 ด้านประกอบด้วย ด้านบุคลากร ระบบข้อมูล การฝึกอบรม การสื่อสาร ระบบเทคโนโลยีสำหรับรับและแจ้งเหตุเจ็บป่วยฉุกเฉิน และการมีส่วนร่วม

รูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกุ๊กย-กุ๊กยแบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนการปฏิบัติที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการขั้นการปฏิบัติการ และขั้นการสร้างเครือข่าย โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ คน เครื่องมือ องค์ความรู้ และเครือข่าย
- 2) ขั้นการปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ ระบบการทำงาน การบูรณาการ การประเมินผล การรับประโยชน์ ระบบความปลอดภัย และความเชื่อ

- 3) การสร้างเครือข่าย ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล อาสาสมัครกุ๊กย-กุ๊กย และภาคประชาชน จากการศึกษาแบบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของแนวทางการทำงานของฉือจี้ ที่เห็นว่า ระบบการทำงานขององค์กรฉือจี้ มีการขับเคลื่อนได้ส่วนหนึ่งเกิดจากพลังของอาสาสมัครที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ ผ่านการลงมือปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ จนสร้างความสัมพันธ์ทางความคิดและพฤติกรรมการใช้ชีวิตได้ทุกระดับ ทั้งปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม และโลก โดยบทสรุปที่สำคัญชี้ให้เห็นถึงความสามารถเปลี่ยนสังคมในโลกที่สับสนไปด้วยกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ขององค์กรฉือจี้ คือ หลักการพัฒนามนุษย์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านกลไกที่สำคัญ คือ ศรัทธา ปัญญา และการจัดการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ฉือจี้ไม่ปฏิเสธความเป็นไปของสังคม และของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตตลอดเวลา รู้จักนำจุดเด่นบางอย่างมาใช้อย่างชาญฉลาด เช่น นำองค์ความรู้ด้านการจัดการ การตลาดเชิงสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ มาใช้ในการดำเนินงานด้านศาสนาอย่างกลมกลืน

นอกจากนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติการอาสาสมัครกุ๊กย-กุ๊กย แบบสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของใกล้เคียงสามารถ

นำมาปรับใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกอบกุล สว่างศุ์ชัย และคณะ (2558: บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองสู่การปฏิบัติเขตพื้นที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่า รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมี 7 องค์ประกอบ คือ 1) การประเมินความต้องการของผู้ป่วยความต้องการของครอบครัว ทรัพยากร การดูแลที่มีอยู่ และระบบบริการ 2) การจัดการผู้ป่วย ได้แก่ การป้องกันระดับทุติยภูมิ การดูแลการปรับปรุง บ้านที่อยู่อาศัย การฟื้นฟูสภาพ การจัดการความเครียดและความความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) การจัดการครอบครัว ได้แก่ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ดูแล การจัดการความเครียด การพักจากการดูแล การเข้าถึงระบบสนับสนุนทางการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) การจัดการชุมชน ได้แก่ ระบบการนำส่งผู้ป่วย การ อบรมอาสาสมัคร/จิตอาสา การสนับสนุนทางการเงิน และการสนับสนุนเครื่องมือ 5) ทีมสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ การอบรมทีมสหสาขาวิชาชีพ การสนับสนุนเครื่องมือ/วิธีการใช้งาน พัฒนาระบบบริการและการบริการ 6) การส่งต่อโดยการพัฒนาระบบการส่งต่อ 7) การประเมินผล ได้แก่ การประเมินผู้ป่วยการประเมิน ครอบครัวการประเมินระบบ และการประเมินผลกระทบและซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิตย์ เชมภู และวินัย เมฆไตรภพ (2548: บทคัดย่อ) ชี้ให้เห็นว่า คุณค่าของอาสาสมัครนั้นมีการเพิ่มมูลค่าตามเวลา ประสบการณ์และสถานที่อาสาได้สร้างให้เกิดความผูกพัน การมีส่วนร่วมต่อชุมชน ซึ่งคือ บ่อเกิดคุณค่าความเป็นชาติ อาสาสมัครที่ผ่านประสบการณ์ลำบากร่วมกันเช่น โศกนาฏกรรมสึนามิร่วมกันมีแนวโน้มที่เห็นคุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น อาสาสมัครเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน บนความแตกต่างที่หลากหลาย วัฒนธรรม เชื้อชาติ โดยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผู้ที่อาสาสมัครได้ช่วยเหลือรวมไปถึงชุมชน อาสาสมัครยังได้คุณค่าทางจิตใจในการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการผลักดันคุณค่าแห่งการให้ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนให้แสดงออกมาเป็นรูปธรรม เพราะคุณค่าที่ได้จากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็จะกลับมาสู่การเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น จะเป็นการพัฒนาจิตวิวัฒน์ให้สามารถเข้าถึงความหมายของการดำรงอยู่ในสังคมความหมายของชีวิตในตัวบุคคลเพิ่มขึ้นต่อมา คือ การพัฒนาอาสาสมัครเริ่มจากการวางแผนและจัดการทรัพยากร การอบรม การสร้างความสัมพันธ์ การประสานงาน และให้คำแนะนำการประเมินผล การทให้เป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ในแนวคิดของกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธี จันทจารุภรณ์ และคณะ (2541: 5) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นที่ จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติ อย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกัน จะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการขยายกลุ่มผู้ที่ทำงานด้านอาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย และภาคีเครือข่ายด้านกู้ชีพ-กู้ภัยเพิ่มขึ้น

1.2) รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในด้านการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่อาสาสมัครกู้ชีพ-กู้ภัย ด้วยการจัดให้มีประกันภัยขณะปฏิบัติงาน

1.3) รัฐควรหามาตรการในการพัฒนาระบบการบริหารสถานการณ์ และส่งเสริมให้องค์กรสาธารณกุศล มูลนิธิที่เกี่ยวข้องกับการกู้ชีพ-กู้ภัย มีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุที่สอดคล้องกับงานวิจัยของบริบทของ

พื้นที่อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดสถานการณ์จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการผลการวิจัยไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับการปฏิบัติการของอาสาสมัคร กู้ชีพ-กู้ภัย ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2.2) ควรมีการวิจัยแบบประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน และ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพื้นที่แบบสังคมพหุวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

- กอบกุล สาวงค์ด้อย และคณะ. (2558). รูปแบบการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองสู่การปฏิบัติเขตพื้นที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. **รายงานการวิจัย**. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง.
- โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านงานอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2561). **เครือข่ายจิตอาสา: งานอาสาสมัคร จิตอาสา (Volunteer Network)**. การศึกษาดูงานโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านงานอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญของประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 24 – 29 กันยายน 2561 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น.
- นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). (2539). **การเสียดสและพฤติกรรมเพื่อสังคมในจิตวิทยาสังคมกับชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก. ป.อ.ปยุตโต. (2540). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์: ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัสลัน มาหะมะ. (2562). “**หลักศรัทธา 6 ประการ**”. มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา. แหล่งที่มา: www.Religionfacts.com/Islam/beliefs. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562.
- เมธี จันทจารุภรณ์ และคณะ. (2541). **การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน**, นครสวรรค์: สำนักพิมพ์สุขุมและบุตร.
- รักษันรินทร์ แก้วมีศรี และคณะ. (2560). “**การพัฒนารูปแบบการจัดบริการการแพทย์ฉุกเฉินแบบบูรณาการเชิงพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงในบริบทชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท**”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.). กรุงเทพมหานคร: สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.).
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2562). **ฉือจี : โมเดลเพื่อการพัฒนามนุษย์**. แหล่งที่มา: www.jobbbkk.com/th/jobs_Njc#NTMx_นักศึกษาฝึกงาน.html. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2562.
- วิชัย มีชาติ. (2548). **พฤติกรรมการบริหารองค์กรสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา ชาติบัญชาชัย. (2554). **ระบบบริการแพทย์ฉุกเฉิน ในยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาอุบัติเหตุจราจร ศูนย์อุบัติเหตุและวิกฤตบำบัด โรงพยาบาลขอนแก่น**. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (ม.ป.ป.). **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep south). (2561). **รายงานสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้ ปาตานี**. ไตรมาส 3/2561.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 21. วัดญาณเวศกวัน. นครปฐม.
- สุนิตย์ เชมชฐ และวินัย เมฆไตรภาพ. (2548). **การศึกษาประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย**. **รายงานการวิจัย**. สถาบันไทยเรสิเนต์ TRN ภายใต้มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2551). “**พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม**”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์ภูมิภาคทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน. คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.